

ГУЛЬПА ДІАНА
(Ужгород)

Релігійні форми привітання у закарпатському варіанті угорської мови

Релігійні інституції до 1945-го року були важливим інструментом у формуванні національної свідомості [6, с. 1]. Після 1945-го року релігійне виховання у кожній конфесії заборонялося, а пізніше дозволялося, а нині є необхідним елементом виховання. На Закарпатті релігійні форми привітання вживалися залежно від суспільно-історичних умов життя. На сучасному етапі мовці (особливо ті, що не сповідують релігію), не знають і не вживають релігійних форм привітання. Чимало опитаних на запитання, яке релігійне свято відзначаємо в окремі дні, не змогли дати чіткої відповіді. Винятком були ті регіони, де наявна сильна релігійна спільнота, що особливо помітно на селах. Підтверджує це й наше опитування, проведене способом анкетування та пасивним методом з 2000- по 2007 рік між угорцями Закарпаття. Відповіді на питальник підтверджують, що релігійні форми привітання та звертання відомі і вживаються здебільшого серед старшого покоління сільських жителів. Серед осіб молодшого покоління ці форми відомі та вживані тільки серед тих, хто вдома отримав належне релігійне виховання. Між угорцями в одномовному та багатомовному середовищі спостерігається схожа тенденція. Цікавим видається той факт, що в селах, наприклад, Добронь, Тисянка (Ужгородський район) де живуть у більшості представники реформатської віри і де є лише реформатська церква вірники вітаються і знають лише ті форми привітання які є специфічними для їхньої віри, але у селах Ратівці, Струмківка, Сторожниця (Ужгородський район) Вишково (Хустський район), Тячів (Тячівський район), вірники знають і вживають форми привітання різних релігійних конфесій відповідно до конфесії співрозмовника, що пояснюється тим, що між мешканцями цих сіл є представники різних конфесій та їх церкви розташовані поряд.

Період перебудови приніс із собою і свободу віросповідання, – разом з цим утвердивши своєрідну релігійну моду. До шкільної програми в угорських школах ввели факультативний предмет ”релігієзнавство”, дозволивши цим самим кожній із конфесій займатися релігійним вихованням підрастаючого покоління. Все більшої популярності набули також молодіжні релігійні табори, молодіжні міжнародні зустрічі де молодь відпочиваючи стає частиною релігійного виховання та світосприймання. Внаслідок цього більшість учнів нині знає та вживає релігійні форми привітання і звертання.

Слід зазначити, що серед опитаних середнього віку виявилися й такі особи, що забороняли своїм дітям відвідувати такого роду факультативні заняття, вважаючи це своєрідним впливом на мислення дитини, подібно до ідеологічного виховання. На їх думку, дитина згодом сама вирішить, у що їй вірити, як їй вірити і чи вірити взагалі.

Серед старшого покоління знавцями та наслідувачами звичаїв є особи від 50 років. Пояснюється це, по-перше, тим, що вони ще виховувалися у релігійному середовищі, а по-друге, сьогодні просто престижно бути віруючим. Особливо це характерне для представників інтелігенції.

Дослідження релігійних форм привітання та звертання на Закарпатті серед угорського населення є важливою складовою етикету, що дає унікальну можливість спостерігати безпосередньо за змінами, які відбулися та відбуваються у свідомості людей завдяки діяльності церкви як організації, простежити, як це позначилося на формах привітання та звертання зокрема і спрогнозувати їх майбутнє, всебічно проаналізувавши роль досліджуваних форм як етикетних приписів.

Різноманітність релігійних форм привітання та звертання залежить від конфесії. У багатокультурному середовищі Закарпаття в змішаних сім'ях характерним є різноманітність віросповідань. За традиціями закарпатських угорців, у вірі хлопці наслідують віросповідання батька, а дівчата – віросповідання матері. У родинях представників інтелігенції зустрічаються факти толерантності щодо вибору віросповідання, діти у таких змішаних родинях наслідують віросповідання того з батьків, віра якого є міцнішою. Таким чином, у змішаних сім'ях угорців Закарпаття зафіксовано всі характерні для цього регіону моделі (правила, норми) віросповідання.

На підставі вживаної мовцем релігійної форми привітання або звертання можна визначити, до якої конфесії він/вона належить, а також те, чи сповідує він/вона релігію або ні. Опитування підтвердило, що сьогодні вже невихованим вважається той, хто не вміє уживати релігійні форми привітання. Серед римо-католиків уживаються такі релігійні форми привітання: *Dicsértessék a Jézus Krisztus!* (Слава Ісусу Христу!) Відповідь: *Mindörökké, Ámen!* (Навіки Вічні, Амінь!) Між греко-католиками та православними спостерігаються такі релігійні форми привітання: *Dicsőség Jézus Krisztusnak!* (Слава Ісусу Христу!), *Mindörökké dicsőség!* або *Dicsőség mindörökké!* (Навіки Вічні Слава! Слава навіки!), *Isten irgalmazzon!* (Хай тебе Бог помилує!), *Isten óvjon!* (Хай тебе Бог береже!), *Isten segítségével!* (З Божою допомогою!), *Adja Isten* (Дай Боже вам). До цих форм привітань додаються і побажання. Так, наприклад, прощаючись, кажуть: *Isten áldjon!* *Isten veled!* (З Богом!), *Istennel szerencsés utat!* (З Богом у щасливу дорогу!), *Isten óvjon!* (Хай береже тебе Бог!) Реформати вживають такі релігійні форми привітання: *Áldás, békesség!* (Благословення та мир вам!) й відповідають: *Istené a dicsőség!* *Áldás, békesség!* (Хвала Господу!) Молоде покоління у більшості випадків уживає скорочену форму привітання: *Dicsértessék!* *Mindörökké!* Така форма є неповною і недоречною, оскільки, вживаючи її, складається враження, що ми шануємо не самого Бога, а священика. Старше покоління, особливо те, що живе на селі (незалежно від конфесії), залюбки вживає форму привітання *Adjon Isten!* (Дай Боже!) та, відповідно, відповідь: *Fogadj Isten!* (Прийми Боже!) *Isten Áldjon!* (Благослови тебе Бог!) *Isten veled!* (Бог з тобою!).

Ті особи, які не сповідують релігію, при вітанні зі священиком або іншими церковними служителями вживають темпорально зумовлену форму привітання.

Етикетні форми привітання, пов'язані з релігійними святами, є більш різноманітними. У коло наших досліджень долучено лише основні святкові привітання. За допомогою питальника зібрано форми привітання, пов'язані з Різдвом, Великоднем та Вознесінням. Найчастіше у випадках цих різдвяних релігійних свят уживаються: *Boldog karácsonyt!* (Щасливе Різдво!) *Kellemes karácsonyi ünnepet!* (Приємних Різдвяних свят!) *Békés karácsonyi ünnepet!* (Мирних

Різдвяних свят!) *Békés, áldott karácsonyt!* (*Мирне та Благословенне Різдво!*) *Békés, áldott karácsonyi ünnepet!* (*Мирні та благословенні Різдвяні свята!*) *Áldott karácsonyi ünnepet!* (*Благословенні Різдвяні свята!*) *Krisztus megszületett!* (*Христос родився!*) і відповідь – *Örvendjünk!* (*Радіймо!*).

Найчастіше на Великдень уживаються такі релігійні форми привітання: *Krisztus feltámadt!* (*Христос воскрес!*) та відповідь: *Valóban feltámadt!* (*Воістину воскрес!*) Серед Великодніх форм привітання, незалежно від конфесії, поширені такі: *Boldog húsvéti ünnepet!* (*Щасливі великодні свята!*) *Kellemes húsvéti ünnepet!* (*Приємні великодні свята!*) *Áldott húsvétot!* (*З Благословенним великоднем!*) *Áldott húsvéti ünnepet!* (*Благословенні великодні свята!*).

На Вознесіння, незалежно від конфесії, закарпатські угорці в одномовному середовищі вживають такі форми привітання: *Áldott pünkösdöt!* (*Зі святою трійцею!*) *Békés pünkösdöt!* (*З трійцею Вас!*) *Kellemes pünkösdü ünnepet!* (*Приємних свят!*) а в україномовному середовищі – *З Трійцею Вас! Из зеленими святами! Зі святом! Зі святом вас! Вітаю зі святом.*

Знання та вживання релігійних форм привітань або звертань на сучасному етапі є обов'язковим елементом культурного спілкування а від так і культурної, толерантної людини, а тому й невід'ємною частиною у вихованні інтелігентного індивіда.

Використана література

1. Kiss Jenő. Társadalom és nyelvhasználat. – Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó. 1995
2. Csernicskó István szerk. A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatban.– Ungvár: PoliPrint Kft., 2003
3. Deme László–Grétsy László–Wacha Imre szerk. Nyelvi illetan. – Budapest.: Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó, 1987
4. Nyomárkai István. A nyelvhasználat udvariassági stratégiái. // Nyr.122. [1998. 3.], 1998
5. Андрухів І. О. Політика радянської влади у сфері релігії та конфесійне життя на Прикарпатті в 40–80-х роках ХХ століття. Історико-правовий аналіз. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук / І. О. Андрусів– Ужгород: 2006. – 36 с.
6. Азимов П. А. Проблемы двуязычия и многоязычия / П. А. Азимов, Ю. Д. Дешериев, Ф. П. Филин. – Москва: Наука, 1972. – 358 с.
7. Богдан С.К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – Київ: Рідна мова, 1998
8. Гольдин В. Е. Этикет и речь. – Издательство Саратовского университета 1978.
9. Формановская Н. И. Русский речевой этикет: лингвистический и методический аспекты. – Москва: Русский язык, 1982
10. Фабиан М.П. Єтикетна лексика в українській, англійській та угорській мовах. – Ужгород, 1998
11. Литовченко В. М. Мовленевий етикет як компонент комунікації // Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту, випуск 9., Ізмаїл, 2000